

Täysistunto

Torstai 28.11.2024 klo 16.01—17.55

4. Vahvistamatta jääneenä palautunut laki tupakkalain muuttamisesta (HE 38/2024 vp)

Vahvistamatta jäänyt laki VJL 1/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 20/2024 vp

Yksi käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Yhden käsittelyn asiana esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsiteltävänä on vahvistamatta jäänyt laki, joka perustuslain 78 §:n mukaisesti voidaan joko hyväksyä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylätä. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 20/2024 vp, jossa valiokunta ehdottaa, että vahvistamatta jääneenä palautunut laki hylätään. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.39 Krista Kiuru sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vahvistamatta jäänyt laki koski niin sanottuja nikotiinipusseja ja muita savuttomia nikotiinituotteita. Syynä presidentin lain vahvistamatta jättämiseen oli se, että savuttomien nikotiinipussien sallittuja makuja koskeva sääntely olisi saattanut suosia yhtä yksityistä yritystä. Lain mukaan savuttomista nikotiinituotteista olisi kielletty tunnusomaiset tuoksut ja maut lukuun ottamatta mentolin, mintun, teen, inkiväärin, rosmariinin ja puun makuja. Asian taustoja on kuvattu monella tavalla hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä, joka asiaa koskee.

Arvoisa puhemies! Näiden savuttomien nikotiinituotteiden osalta on nyt valmisteilla uusi hallituksen esitys, jossa valiokunnan saaman selvityksen mukaan tullaan turvaamaan reilu ja avoin kilpailu sekä yrittäjien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu. Perustuslain 78 §:n mukaan vahvistamatta jäänyt laki on valiokunnan annettua siitä mietintönsä hyväksyttävä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylättävä eduskunnan täysistunnossa yhden käsittelyn asiana äänten enemmistöllä. Siksi valiokunnan päätösehdotus onkin, että eduskunta hylkäisi vahvistamatta jääneenä palautuneen lain.

Olemme asiaan hyvin seikkaperäisesti tutustuttuamme tulleet siihen tulokseen, että on myöskin hyvä mahdollisimman nopeasti kiirehtiä hallituksen valmistelua. Mitä nopeammin valtioneuvosto tämän esityksen tänne uudelleen saisi, sitä parempi, koska on tärkeä korostaa sitä, että saatettaisiin tupakkalain sääntelyn piiriin nämä nikotiinituotteet, nimenomaan lasten ja nuorten terveyden turvaamiseksi.

Vahvistamatta jääneessä laissa nikotiinituotteiden nikotiinirajaksi säädettiin 16,6 milligrammaa nikotiinia grammassa tuotetta. Eduskunta hyväksyi vahvistamatta jääneen lain käsittelyn yhteydessä lausuman, jossa muun muassa edellytettiin, että erityisesti jos muis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2024 vp

sa maissa säädetään Suomea alhaisemmat nikotiinipitoisuuden rajat tai tiukemmat makuainerajat tai lisäainerajoitukset, tulee sääntelyä tältä osin yhdenmukaistaa.

Kun kuulimme tästä esityksestä, sen yhteydessä valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että uutena tietona Ahvenanmaan maakuntahallitus on pyytänyt lausuntoja 7.10.24 mennessä lakiluonnoksesta, jonka mukaan Ahvenanmaalla nikotiinipusseissa saisi olla nikotiinia enintään kymmenen milligrammaa. Valiokunta korostaa, että uuden lakiehdotuksen valmistelussa tulee ottaa huomioon ajantasaiset tiedot kyseisiä nikotiinituotteita koskevista lähialueiden säädösvalmistelusta. Tähän liittyen jo aikaisemmassa valiokunnan mietinnössä oli tätä koskeva lausuma. Näin ollen valiokunta ehdottaakin uuden hallituksen esityksen laatimisen kiireellisyyteen ja lähialueiden säädösvalmistelun huomioon ottamiseen liittyen lausumaa, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee savuttomia nikotiinituotteita koskevan uuden hallituksen esityksen kiireellisesti siten, että valmistelussa otetaan huomioon ajantasaiset tiedot kyseisiä nikotiinituotteita koskevasta lähialueiden säädösvalmistelusta.”

Tämä valiokunnan mietintö on yksimielinen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.43 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Pyysin tästä asiasta puheenvuoron, koska tämä on hyvin erikoinen tapahtuma. Olen itse sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäsen, ja ryhmäni vakituiset jäsenet ovat hienolla tavalla tiiviisti kokouksissa mukana jatkuvasti, joten aika harvoin itse käyn niissä kokouksissa, mutta seuraan tietenkin sitten tätä tilannetta, mikä siellä on.

Tasavallan presidentti muodollisesti hoitaa tämän kirjeen eduskunnalle, ja me sitten täällä peruutamme tämän lain. Mutta se, miksi minusta tämä on erikoista, on tietenkin se syy, jonka tuossa valiokunnan puheenjohtajakin mainitsi, eli epäily siitä, että tässä laissa olisi suosittu tiettyä yritystä. Nyt se kysymys kuuluu: miten tällainen laki on voinut läpäistä sen poliittisen prosessin, joka meillä kuitenkin hallituksen esityksissä on? Sehän on lähtenyt tietenkin sieltä sosiaali- ja terveysministeriöstä, se on esitelty sitten, se on hyväksytty valtioneuvostossa, se on tullut tänne eduskuntaan, se on läpikäynyt lähetekeskustelun ja huolellisen ja perusteellisen käsittelyn sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ja sitten on kuitenkin päädytty tällaiseen ratkaisuun, mikä tässä on nyt todettu selvästi epäilyksen alaiseksi ja virheelliseksi, ja sen takia valmistellaan uusi laki.

Minulla on siitä nyt oma tulkintani, ja se menee tietysti jonkun verran pelkästään tämän lain alueen ulkopuolelle. Viime kaudella kuuluin itse hallitusrintamapuolueisiin, ja nyt sitten olemme oppositiossa, mutta nyt näyttää tällä hetkellä siltä — olen havainnut sitä vähän muissakin valiokunnissa ja jaostoissa — että halutaan pitää niin millintarkasti tai pilkuntarkasti kiinni hallituksen esitysten sisällöistä, että esimerkiksi ihan se asiantuntijoiden kuuleminen ja järkiperäinen keskustelu, mitä valiokunnissa käydään ja missä näytetään, että on tiettyjä puutteita ja ongelmia jossakin laissa, ei sitten hallituspuolueiden taholta tunnu mahdollistavan sitä, että siellä tehtäisiin korjauksia. Se on minulle tietysti itsestäänselvää, että hallituspuolueiden näkemys tässä parlamentaarisessa järjestelmässä viime kädessä voittaa ja se hallituksen tahto tulee, mutta kyllä sanoisin, että viisas, järkevä politiikka siellä valiokunnissa olisi sitä, että on tietynlaista joustovaraa, kun tällaista käy ilmi, koska nämä asiathan tulivat ymmärretyiksi jokaiselle jo siellä sosiaali- ja terveysvaliokunnan kä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2024 vp

sittelyssä. Eli tämän asian ei olisi pitänyt päästä näin pitkälle. Sittenhän tästä myöhemmin käytiin laajaa keskustelua, että mistä tämä oikeastaan oli lähtöisin.

Tämä on minusta huolestuttava tilanne. Vaikka meillä nyt tehdään valtiontalouden sopeutusta ja kyselytuntiinkin viitaten ilmapiiri on hetkittäin aika kireä, niin kyllä valiokunnissa pitäisi pystyä lait kunnolla käsittelemään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vielä valiokunnan puheenjohtaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

17.47 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tämä tietysti on sillä tavalla outoa lainsäädäntöä, että ensinnäkin me saimme nikotiinipusseja kieltävää lainsäädäntöä, tai ylipäättään lainsäädäntöä koskien sen sallimista tietyin rajoituksin, eduskuntaan vasta aivan kevään loppuksi. Ja kun sitten kuluneen vuoden kesäkuun aikana valiokunta tätä kokonaisuutta käsiteli, niin oli jo selvää, että me ollaan aika pahasti myöhässä. Sitä edeltävän vuoden alussa nämä nikotiinipussit olivat Suomessa kiellettyjä, ja nyt me ollaan tilanteessa, jossa nikotiinipussien säätämiseen joko rajatusti sallituiksi tai täysin kielletyiksi meni hallituksen kokoonpanossa pitkälti yli vuosi aikaa. Tämä on aika surullinen juttu sen takia, että me kasvatetaan nyt sellaista sukupolvea, joka on tottumassa nikotiinipussien käyttämiseen, ja kysymys on, onko se tarkoituksenmukaista ja järkevää.

Tässä tilanteessa kesäkuussa käytiin myöskin poliittista keskustelua siitä, millä tasolla tätä sisältöä pitäisi muuttaa. Valiokunnan ongelma on aivan julkisesti katsottujen lausuntojen pohjalta se, että tupakka-asiamies ja päivittäistavarakauppa kannattivat tätä silloista esitystä sellaisenaan, ja kaksi asiaa nousivat siitä yli kaiken: onko järkevää Suomessa säätää näin monta makua, ja onko toisaalta järkevää nostaa tätä nikotiinirajaa 16,6:n tasolle, koska valiokunnan tietoon tuli, että Ruotsissa tasoksi on suunniteltu 12 ja muistaakseni Tanskassa yhdeksän? Tässä lähtökohdassa katsottiin, että nämä Suomen luvut tulevat olemaan todella korkeat. Tämä prosessi on jo edennyt hirveän hienosti parlamentaarisesti siksi, koska tämä prosessi myöskin Pohjoismaiden neuvoston tasolla on jo edennyt siihen, että Pohjoismaiden neuvosto on kiinnostunut tästä, pystyttäisiinkö tässä tekemään yhteistyötä. Oma huoleni tässä kaikessa on se, miltä tämä näyttää ulospäin. — Tulen sinne, arvoisa puhemies. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Todennäköisesti näiden makujen määrään ei olisi kiinnitetty erityistä huomiota, ellei kehysriihestä olisi tullut erästä uutista, joka oli tietenkin koko kansan tiedossa. Mutta selväähän oli se, että myös täällä eduskunnassa tälle lopputulokselle suoraan hymähdeltiin. Kysymys oli siitä, että kehysriihestä mediaan tuli mainintoja, että kehysriihen yhteydessä oli tehty sekä näitä vaikeita ja isoja päätöksiä että myöskin hyvin yksityiskohtiin meneviä päätöksiä, ja kotimaisen yrittäjyyden turvaamiseksi ja kasvutoimeksi oli kaiketi katsottu sitten se, että näitä nikotiinin makuja sallittaisiin useita. Muistan jo kehysriihen illalta, että sitä ihmeteltiin, voiko tämä todella olla totta, että näitä makuja siis kehysriihen päätöksenä tuodaan käsittelyyn, ja pitää muistaa, että silloin koko hallituksen esitystä ei ollut vielä edes olemassakaan.

No, se tiedetään, mistä nämä nikotiinipussien maut sitten loppuviimeksi tulivat. Se kävi selväksi varmasti osalle jo silloin kehysriihen jälkeen, mutta se kysymys demokratiassa on, miksi siihen meni kahdeksan kuukautta, kunnes viimeisetkin tajusivat tämän. Siis huhtikuusta marraskuuhun meni, kahdeksan kuukautta, että tajuttiin, voiko Suomessa sittenkään toimia näin. Totta kai monet ihmettelivät tätä jo silloin, kun tämä esitys oli täällä kä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2024 vp

sittelyssä. Eikä se liene yllätys monellekaan kansanedustajalle, että tätä paheksuttiin jo silloin. Mutta tässä meni kuitenkin esittelevältä ministeriltä marraskuuhun asti ennen kuin hän huomasi, että tällaista esitystä ei vain voi viedä eteenpäin. En tiedä, oliko presidentti sitten aktiivinen vai tuliko ministeri lopulta tähän tulokseen, mutta sen jälkeen tästä irrotettiin nämä maut.

Kun sitten katsotaan tätä esitystä, niin toinen surullinen kääntöpuoli on tässä nikotiinipussin milligrammarajassa. Jos Ahvenanmaa nyt säätää tämän milligrammarajan kymmeeneen pussia kohti — vähän erilainen logiikka kuin meillä, mutta käsittääkseni se vastaisi noin 12:ta — niin meillä olisi Ahvenanmaalla eri nikotiinipussin pitoisuusmäärä kuin täällä mantereella, ja me ollaan nyt jo luettu julkisuudesta, että hallitus on kiireellä tehnyt tämän poliittisen sopimuksen, miten tämä nikotiinipussidiili nyt tässä viedään eteenpäin. Kas kas: kaiken sen kuulemisen jälkeen, jota valiokunnassa kuultiin, se nikotiinipussin milligrammamäärä suhteessa grammaan on yhä esityksessä tulossa 16,6:n pohjalle. Kun valiokunnan keskustelussa olemme hyvin tarkkaan käyneet läpi, mistä mikäkin toive ja tarve ja kritiikki tai kannatus jollekin tulee, niin on pakko sanoa, että ei meillä ole 16,6 milligramman nikotiinipussin rajan kannattajia tässä maassa muita kuin sattumoisin ne samat tahot, jotka valiokunnassa kannattivat myös näitä esityksiä siitä, että lähtökohdaksi otettiin, että tämä milligrammaraja voisi olla 16,6 ja näitä makuja voisi olla näin monta: tupakka-asiamies ja päivittäistavarakauppa tätä tukivat.

Nyt on myös esitetty, arvoisa puhemies, että miksi pitäisi suostua päivittäistavarakaupan vaatimukseen 16,6 milligrammasta. Onko se yhtään erilainen kysymys kuin tämän yksittäisen yrityksen tukeminen? Onko päivittäistavarakaupan tukeminen sallittua vai ei? Aika isoja eettisiä kysymyksiä täällä pyöritetään, kun puhumme näistä nikotiinipusseista. Mutta selvää on, että sellaista kannatusta lausuntokierroksella tälle ehdotukselle ei tule, ja käydään jälleen sama toisinto läpi, mistä tulee seuraavaksi tämä 16,6:n raja, joka mahdollisesti erottaa Suomea ja Ahvenanmaata niin, että pitoisuusmäärät ovat mantereella erilaiset kuin saarella. [Puhemies koputtaa] Tämä on hyvä tässä vaiheessa jo tiedostaa. Sen takia on merkitystä sillä, mistä tulee se edunvalvonta, joka johtaa sitten sekä hallituksessa että eduskunnassa näihin päätöksiin.

Tämä on minusta karkea tarina siitä, että tällä tavalla ei pitäisi toimia. Jos ette ole presidentin kirjettä lukeneet tästä asiasta, niin kannattaa lukea. Se on varmasti poliittista historiaa, [Puhemies koputtaa] joka saa meidät kaikki kyllä vetämään eleemme ja ilmeemme aika vakaviksi, että tällaisen ruljanssin olemme saaneet aikaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.54 Aki Lindén sd: Käytän tosi lyhyen puheenvuoron ja kiitän valiokunnan puheenjohtaja Kiurua tästä äskeisestä puheenvuorosta ja totean, että tässä aihepiirissä on menossa tosi raaka lobbaus, jossa olisi syytä olla tarkkana ja pysyä ryhdikkäänä ja rehellisenä. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen lain hylkäämisestä. Lain käsittely yhden käsittelyn asiana päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.